

LLUÍS SÁEZ:

«Si es trenca amb
les generacions més joves,
l'ateneu està ferit de mort»

4

Lluís Sáez:
«Si es trenca amb
les generacions més
joves, l'ateneu està
ferit de mort»

9

Neix una nova
publicació

10

Quins han de ser els
principals aspectes a
tenir en compte per
actualitzar els estatuts
dels ateneus amb la
nova llei d'associacions?

12

Cas Millet /
Els ateneus són de
tothom

15

Tenim futur
els ateneus?

16

Fem teatre!

PUBLICACIÓ SEMESTRAL

EDITA: Federació d'Ateneus de Catalunya
COORDINACIÓ: FAC (Salvador Casals) i l'Apòstrof, sccl
REDACCIÓ I CONTINGUT: l'Apòstrof, sccl (Vicenç Rabadán) i FAC (Edgar Melo)
FOTOGRAFIES: Italo Rondinella, Anna Carlota

FOTOGRAFIA DE PORTADA: Italo Rondinella
DISSENY I MAQUETACIÓ: l'Apòstrof, sccl
CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA: l'Apòstrof, sccl
IMPRESSIÓ: El Foli Verd, sccl
DIPÒSIT LEGAL: B- 46681-2009

Si voleu rebre *Ateneus* adreceu-vos a:
Federació d'Ateneus de Catalunya
Tel. 93 268 81 30
ateneus@ateneus.cat
Plaça Víctor Balaguer, 5, 1er, 08003 Barcelona

18
Com hem d'afrontar el futur?

23
xeCat:
la nova aposta
dels ateneus

26
Ernest Benach:
«Cal que els polítics
confiïn en la societat
civil»

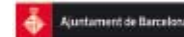
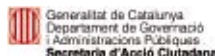
30
Urnes per la
independència a
Arenys de Munt /
Els ateneus populars
a Colòmbia

32
Recull de notícies

36
Jordi Llavina:
«L'ateneu és un lloc
de trobada, de ferti-
lització social»

La Federació d'Ateneus de Catalunya agraeix al Reial Cercle Artístic de Barcelona, al Casal Catòlic de Sant Andreu i al Centre de Lectura de Reus la cessió dels seus espais per la realització de les tres entrevistes.

ANNA CARLOTA

Lluís Sàez, sociòleg i professor d'ESADE i de la UAB

«Si es trenca amb les generacions més joves, l'ateneu està ferit de mort»

Durant la taula rodona celebrada en la cloenda del 5è Congrés d'Ateneus, el sociòleg Lluís Sàez va concretar tres factors vinculats amb canvis socials molt actuals que amenacen el futur del món ateneístic: hegemonia de la imatge, crisi de la participació i divisió entre generacions. Sobre aquestes amenaces i com es poden afrontar des dels ateneus tracta l'entrevista amb el professor d'ESADE i de la UAB.

Aquesta entrevista s'ha realitzat al Reial Cercle Artístic de Barcelona

«Els ateneus poden mostrar que la vida comunitària pot donar benestar i que es pot compaginar individualitat i col·lectivitat»

En l'exposició sobre reptes de futur de les entitats ateneístiques vostè va plantejar tres tendències socials difícils d'afrontar. L'hegemonia de la imatge, la influència mediàtica i la immediatesa són la primera amenaça?

Aquest és el principal problema, i no sols del món ateneístic. En la docència comprovem que la gent llegeix i reflexiona menys: tenim una generació que accedeix a molta informació, però no sap què fer-ne. A Internet hi ha moltes dades que es poden aprofitar si se saben processar amb reflexió. Alguns experts ho relacionen amb una cultura basada en la imatge, que va molt ràpida i que ha d'impactar per mantenir l'atenció.

Molta gent busca que la sorprenguin i la impactin a cada moment. L'acte de llegir un text, que s'ha de pair i reflexionar personalment i amb altres, s'està perdent. La reflexió pública sobre temes complexos ens la donen en 59 segons, ens encaminem cap a una societat d'eslògans.

Com aconseguim revertir això amb una generació seguidora de la imatge i l'impacte? Cal tornar a dialogar, tornar a la tertúlia de carrer o de cafè. Puc ser ingenu, però es pot dir als joves que certs temes es poden tractar més profundament, que està bé anar al cinema però també reflexionar a l'estil cinefòrum... Això no atrauria tothom, però sí força gent, malgrat que el format àgora és minoritari davant del format 59 segons. Els ateneus haurien d'intentar potenciar això, segurament renovant-se i defugint la conferència típica, potser generant col·loquis, amb elements audiovisuals... Els ateneus poden oferir moltes coses, però amb nous formats, sense defugir-ne els clàssics per a gent més gran.

Un altre fenomen amenaçant per als ateneus és la crisi de la participació, una tendència que vostè vincula al consumisme i l'individualisme.

L'individualisme és un factor clau i té molt a veure amb la societat de la imatge. Ens arriben unes tendències que fan que l'individu es projecti en l'acte del consum i, alhora, participi menys en actes socials. Hi ha una paradoxa que pot fer-ho reversible: l'individu reivindica els seus drets personals, i això és legítim, però la solució no és el mercat ni el que ofereixen la publicitat, els mitjans o la tecnologia. I la gent víctima del consum reconeix que es troba sola: la manca

de compromís dona llibertat individual, però la manca de vincles permanents amb els altres comporta incomunicació, soledat.

Per tant, som individualistes, reticents al compromís, però continuem sent animals socials. La sociabilitat no la sabem canalitzar en una societat individualista que, alhora, reforça la idea de xarxes d'amics, tot i que costen de mantenir. Crec que els ateneus poden incidir-hi mostrant que la vida comunitària pot donar benestar i que es pot compaginar individualitat i col·lectivitat. Però insisteixo: han de ser nous formats que no hipotequin el temps, que no exigeixin massa compromisos perquè, si no, la gent se'n va.

Jo parlava del compromís flexible: en la mesura que hi hagi menys vincles fixos i que tot sigui per voluntat pròpia, la gent ho pot assumir i dedicar-hi moltes hores.

Que hi ha activitats de vida comunitària amb continguts culturals enriquidors i que no requereixen grans compromisos, s'ha explicar a col·lectius als quals no s'arriba. En el cas del joves hi ha un altre factor: acostumen a ser molt autogestionaris, molt reticents a les pautes des de dalt; es tracta d'oferir-los que facin coses al seu aire, una dinàmica més de centre cívic que d'ateneu. En resum, hem passat d'una societat molt comunitària, en què a vegades allò col·lectiu aixafava l'individu, a una societat extremadament individualista. Però l'individualisme no et fa autosuficient; et sents molt lliure però no ets tan autònom com penses.

El tercer factor amenaçant seria el distanciament entre generacions, l'esquerda creixent entre les dinàmiques dels joves i les dels adults?

Aquest seria el primer punt a tractar perquè la vida dels ateneus en depèn. Si es trenca amb les generacions més joves, l'ateneu està ferit de mort. Als ateneus els ha passat el mateix que a moltes institucions tradicionals: s'està competint amb una societat de consum que genera entreteniment i oci sense competència quant a publicitat, i cal un esforç de pedagogia per fer visible un lleure alternatiu. Per exemple, el *botellón* seria, a banda de les raons econòmiques òbvies, una concreció d'oci alternatiu que tira endavant dins del sistema. L'ateneu atrau sectors joves en àmbits culturals, però cal explicar a la majoria què s'hi fa, què s'hi ofereix... i aquí s'ha d'anar a explicar-ho a les escoles i als instituts.

Anant més enllà, estic segur que molt veïns i veïnes de les entitats no les coneixen, hi ha un problema greu de difusió. Caldria aparèixer en les publicacions del barri o del poble, anar a les associacions veïnals, crear sinèrgies amb altres entitats que fan coses similars, com

casals d'avis o cívics. Cal difusió, pedagogia, incidir en els joves, explicar les activitats de vida comunitària... i així es podria comprovar un potencial d'atracció que pot combatre l'individualisme.

Així, vostè considera prioritari per al futur difondre les activitats i arribar a col·lectius socials que fins i tot desconeixen el món ateneístic?

Les activitats són fonamentals, i també a qui ens dirigim. Hi ha col·lectius diversos, mestresses de casa, persones jubilades o prejubilades, aturats... que no saben on anar i què fer per sentir-se actius. El problema és com arribar a aquests col·lectius, també als de nous, però això implica canviar activitats o afegir-ne de noves. Hi ha tot un potencial de noves cultures, del que podria ser una mena de diàleg intercultural, amb què es valorin els nous anant més enllà del camp laboral, i alhora ells estarien més oberts a conèixer i entendre la cultura d'acollida.

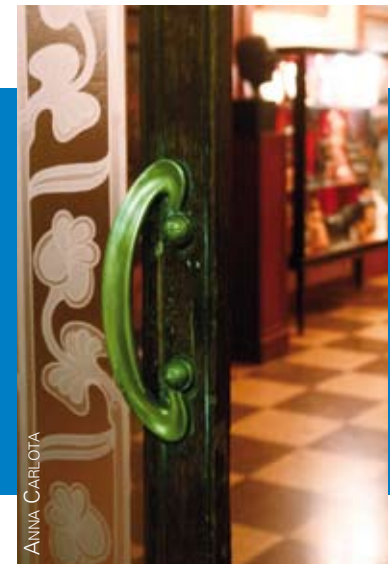
Els ateneus podrien ser espais de trobada intercultural, que no hi són perquè tendim a ser multiculturals però no interculturals. Caldria el suport de les admi-

«Caldria aparèixer en les publicacions del barri o del poble, anar a les associacions veïnals, crear sinèrgies amb altres entitats»

Els ateneus han d'entendre que cal explorar noves fronteres

Sobre el possible xoc entre la renovació de mentalitat i la integració de nous col·lectius, i el manteniment de tradicions i estructures ateneístiques basades en els socis de tota la vida, Lluís Sáez afirma que «els col·lectius tradicionals i dirigents dels ateneus han d'entendre que cal explorar noves fronteres i, també, que nous col·lectius poden revifar activitats que van a la baixa». Per al sociòleg, els ateneus no poden perdre ara el caràcter d'avantguarda del primer terç del segle XX: «El problema pot ser que es vegi l'ateneu molt allunyat de les novetats, com una cosa del passat».

ANNA CARLOTA

«Els ateneus podrien ser espais de trobada intercultural, que no ho són perquè tendim a ser multicultural»

nistracions públiques, una difusió adequada, però si obrim el concepte de cultura, hi ha moltes qüestions actuals que interessin molta gent: transgènics, clonació, transformacions social...

Això seria recuperar en la societat de la informació l'esperit de l'ateneu com a generador d'opinió social i integrador d'immigrants, com va passar amb la creació de casals obrers, centres catòlics...

Segurament ja no es pot fer des dels Cors de Clavé, cal trobar maneres de fer-ho, i això significa convertir l'ateneu en una mena d'epicentre cultural que ofereixi tallers, xerrades, debats, informació sobre moltes qüestions... En definitiva, foc a discreció: qualsevol idea és factible, mantenint coses però innovant-les i afegint-ne de noves, i recuperant la idea d'erudició: hi vaig i aprenc coses, com un rebost de continguts culturals amb espais de reflexió, de tertúlia o de formació. Però insisteixo en el problema de

la difusió i que això no pot exigir grans esforços ni compromisos rígids.

Per fer aquesta oferta, els ateneus potser haurien de recuperar espais ocupats ara pel mercat i l'oferta consumista, o pel sector públic, que ha suplantat a molts llocs allò que oferien els ateneus.

S'ha d'aconseguir una certa devolució d'espais que pertanyien des de sempre a la societat civil, i també de certes activitats que fa més bé que l'Estat. Serà difícil que certes coses reverteixin de nou als ateneus, però sí que es pot entrar en una roda de sinergies. Si els centres cívics fan coses habituals dels ateneus... per què no deslocalitzar algunes d'aquestes activitats en centres ateneístics? Per què no es treballa conjuntament?

La idea seria crear una xarxa, una societat-xarxa, amb gent amb punts en comú. Per exemple, que algunes extensions culturals d'escoles i instituts, o de la universitat, es puguin vehicular a través dels ateneus.

ANNA CARLOTTA

A la taula rodona de la cloenda del Congrés d'Ateneus va sortir la qüestió de professionalitzar la gestió dels ateneus, si més no d'una part.

Si plantejem això, el primer que cal és fer un estudi sobre què es vol dels ateneus, què necessita la gent, gairebé com fan els estudis de mercat de la indústria de l'oci. El pas següent seria fer un pla estratègic i, després, concretar-lo amb plans d'implantació que poden requerir persones preparades per impulsar-los, potser com a gerents, com a relacions públiques... Això caldria combinar-ho amb el potencial del voluntariat i, pel que fa a la dinàmica de difusió com a focus d'activitat social i cultural, la presència dels ateneus a Internet és fonamental.

En relació amb la professionalització, es planteja la gestió empresarial. Com es pot quadrar això amb la funció de servei públic o voluntarista?

D'entrada, cal deixar clar el caràcter d'entitat sense ànim de lucre; si no, ens encaminem cap a la indústria de l'oci i els seus vicis. Els ateneus s'han d'especialitzar en qualitat i no en ofertes massives, i la professionalització s'ha de centrar en la gestió tècnica, la difusió, les relacions públiques. La gestió ha de ser eficient, no pot ser funcional, cosa que passa sovint en l'administració pública; però no pot cercar el benefici empresarial. Si els ateneus volen ser presents i ser dinàmics en la societat civil necessiten gent professionalment apta per gestionar organitzacions complexes.

Quan és millor la gestió? Quan la mateixa societat civil implicada gestiona serveis amb vocació de ser públics, sigui per delegació de l'Administració o integrant-se en xarxes públiques. No s'hauria de fer al dictat de les administracions sinó amb plena autonomia i independència, però amb els controls i la transparència que calgui quan hi ha suport econòmic públic.

«Si els ateneus volen ser presents i ser dinàmics en la societat civil, necessiten gent professionalment apta per a la gestió»

ANNA CARLOTTA

NEIX UNA NOVA PUBLICACIÓ

Qualsevol iniciativa, en veure la seva primera llum, ho fa amb una línia editorial, unes posicions ideològiques i uns objectius a mitjà i llarg termini que sovint entorpeixen la visió del més proper, de l'essència per a la qual ha estat creada. En el nostre cas aquesta és una arrel clara, senzilla i perdurable. Una proposta que arrenca des d'aquest primer número i que vol fer camí durant molts més amb objectius clars, senzills i ambiciosos alhora: divulgar, visualitzar i posicionar.

ATENEUS vol ser la combinació d'aquests tres elements. La divulgació ens ha de permetre dibuixar revista rere revista la realitat de la societat actual i l'evolució de l'encaix dels ateneus en un entorn que està en constant moviment. Un entorn que formen les persones i les seves inquietuds, la clau del nostre present i futur. Per tant, des de la revista farem tot el possible per facilitar que els ateneus no s'allunyin de la seva realitat.

La visualització és clau per al nostre futur. Si no fem visible la realitat activa del nostre moviment correm el risc de ser engolits per la inèrcia dels tòpics de fa un segle i que ningú percebi que els ateneus han evolucionat i que, com es podrà veure a la revista, les més de 90.000 persones associades als ateneus de la Federació fan moltes activitats, molt diverses i en totes les franges d'edat.

Finalment el posicionament és l'essència del compromís amb els ateneus. Des de la revista tractarem d'abordar-lo de forma bidireccional, d'una banda mostrant el nostre punt de vista sobre aspectes tan diversos però tan presents al nostre dia a dia com els de l'administració, el món associatiu, la cultura o l'estatut; i per altra banda buscat el posicionament i el punt de vista sobre la nostra realitat i el futur en bona part dels elements que condicionen el nostre entorn.

Us donem, doncs, la benvinguda a aquesta nova iniciativa de la Federació i esperem tenir les habilitats suficients per copsar tot allò que ens pot ajudar a millorar i a créixer com a col·lectiu i com a capital humà, cultural i social que ha empès durant dècades els nostres moviments socials locals i que vol continuar imprimint la seva petjada en la societat amb lletres majúscules.

Quins han de ser els principals aspectes a tenir en compte per actualitzar els estatuts dels ateneus, amb la nova Llei d'associacions?

Preguntem a: Víctor Garcia, Suport Associatiu

El 2 d'agost del 2008 va entrar en vigor el llibre tercer del Codi civil (Llei 4/2008), que té com a primer objectiu refundre i sistematitzar la legislació catalana d'associacions i de fundacions. La llei aprofitava per actualitzar alguns aspectes del seu règim jurídic i incorporar algunes novetats especialment rellevants. Totes les associacions ja constituïdes hauran d'adaptar els seus estatuts a les disposicions d'aquest llibre tercer i inscriure l'adaptació en el registre, en el termini de tres anys a comptar des de l'entrada en vigor de la Llei. Per tant, **aquest termini acaba el 2 d'agost de 2011**.

Les associacions que no adaptin els estatuts i no inscriuin aquesta adaptació dins d'aquest termini no podran rebre ajuts ni subvencions de la Generalitat.

Aquests són alguns dels trets més remarcables de la nova llei.

PRINCIPIS

La nova regulació es basa en una sèrie de principis (autonomia organitzativa, no-lucrativitat, professionalització, transparència, etc.) que intenten ampliar la llibertat en certs aspectes de la gestió interna de l'entitat, alhora que en fomenten la democratització. És a dir, més llibertat en la realització d'activitats econòmiques, però acompanyada de l'obligació de més transparència cap als socis i les administracions.

Una altra novetat que marquen els principis substancials de la nova regulació és la voluntat d'obrir una via a la professionalització de les juntes directives. Això vol dir la possibilitat de rebre una retribució econòmica per a tasques diferents de l'exercici d'un càrrec, ja que es manté la regla general de la gratuïtat dels càrrecs. D'aquesta manera s'estableix un equilibri entre l'interès de professionalitzar les juntes i el principi de no-lucrativitat.

DENOMINACIÓ, FINALITATS I ÀMBIT D'ACTUACIÓ

Dins de la nova regulació, hauríem de destacar aspectes com: la denominació, les finalitats i l'àmbit d'actuació. La nova llei ens obliga a ser molt més concrets, específics, molt més clars pel que fa a qui som i quina és la nostra activitat real. Per tant, en alguns casos caldrà canviar la denominació de la nostra associació. El nom de l'entitat ha de ser «distintiu» i ha de constar necessàriament «el tipus jurídic» al qual pertany.

Quant a les finalitats de l'associació, hi haurem d'incloure les activitats que duem a terme. Una proposta clara de les accions específiques que tirem endavant com a associació. Fins ara la llei no ho feia obligatori ni en feia cap esment. A més, totes les entitats hauran d'estar domiciliades i exercir les seves funcions «majoritàriament» a Catalunya.

ELS ASSOCIATS

Novetats per als socis, la columna vertebral de l'associacionisme. Més drets a la informació, noves possibilitats en les aportacions i més claredat en el règim disciplinari.

Des d'ara les aportacions dels socis es regulen d'una manera molt més clara. Dues novetats: aportacions condicionals i reemborsables. La normativa crea la possibilitat de fer aportacions condicionades per part dels donants i l'entitat. D'altra banda, hi haurà la possibilitat de retornar les quotes d'ingrés en cas de baixa o dissolució de l'entitat, sempre que estigui previst als estatuts.

Els associats també guanyen en drets. Pel que fa al dret a la informació, l'anterior normativa el limitava quan la informació la demanava un percentatge de socis inferior al 10%. Quant al dret a la transmissió de la condició d'associat, s'haurà de recollir als estatuts, però serà possible.

Un altre aspecte, més restrictiu, que els estatuts hauran de recollir fa referència a les infraccions i sancions (respectant el principi de proporcionalitat), així com el règim disciplinari. Els socis han de ser informats per l'òrgan competent de les causes que justifiquin la seva sanció i tindran el dret d'oposar-s'hi i de practicar proves en descàrrec seu.

LES ASSEMBLEES

Hi ha una novetat important: la introducció de les noves tecnologies. En la línia modernitzadora de la nova normativa, les convocatòries es podran fer per mitjans telemàtics i el dret de vot es podrà exercir per correu electrònic, per exemple. També hi podrà haver reunions per videoconferència o altres canals de comunicació. Com en la resta de casos, els estatuts ho hauran d'expressar molt clarament.

Com fins ara, l'assemblea general ordinària ha de tenir lloc un cop a l'any. No obstant això, **s'haurà de convocar dintre dels sis primers mesos següents a la data de tancament de l'exercici comptable** (generalment entre els mesos de gener i juny). La raó és poder aprovar, si s'escau, la gestió de l'òrgan de govern, el pressupost i els comptes anuals. Amb la nova normativa, el procediment electoral dels membres dels òrgans de govern s'haurà de recollir molt clarament als estatuts.

De totes maneres, qualsevol adaptació dels nostres estatuts ens obliga a una lectura necessària o assessorament professional dels molts altres canvis i detalls que ens presenta la nova llei.

Cas Millet

Des de fa uns mesos, el món de l'associacionisme català és notícia. De fet, fa temps que ho desitjàvem, però no pensàvem pas que això hauria arribat de la manera que ha arribat. Poc creïem que el nostre món es veuria implicat en un dels escàndols més grans de corrupció que s'han viscut en aquest país en els darrers anys. Com ja haureu imaginat, em refereixo al cas Millet. Prefereixo dir cas Millet, i no cas Palau, per respecte a un dels temples de la música catalana, que no ha de purgar les culpes de qui en va ser el president.

Molt s'ha dit i escrit sobre aquest penós assumpte, i segurament molt se n'escriurà en el futur. Sobretot el dia en què, de veritat, existeixi la justícia en aquest país i els defraudadors ingressin a la presó.

Però el que ningú no ha dit encara, i pel que es veu no ho sabrem mai, és com pot ser que el Sr. Millet pogués disposar de tants diners que li permetessin fer funcionar el Palau, amb més o menys encert, que el deixessin quedar-se amb una bona quantitat de diners per a les seves arques particulars i encara li'n sobrès

per repartir, a manera de subvenció, una suma de diners envejable a altres associacions.

La gent que formem part activa del món de l'associacionisme cultural sovint ens fem aquesta pregunta. Sobretot quan sabem que la pràctica totalitat de les nostres entitats tenen greus dificultats econòmiques i molts maldecaps per arribar a fi de mes.

Els presidents de moltes entitats no poden posar mà a la caixa, primer perquè no hi ha res i segon perquè normalment la situació és a la inversa: són els membres de la junta els qui han de treure diners de la butxaca, perquè l'entitat pugui sobreviure.

És hora, doncs, de reclamar un tracte digne per a tots. No pot ser que uns pocs es reparteixin tot el pastís. Tots treballem per Catalunya, però fa la impressió que hi ha qui pretén viure de ser més català que els altres i, francament, com deia Lluís Llach, «no és això, companys, no és això».

PERE-JOAN PUJOL, PRESIDENT DE LA FEDERACIÓ D'ATENEUS

*És hora, doncs,
de reclamar un
tracte digne per a
tots. No pot ser
que uns pocs es
reparteixin tot el
pastís*

No tot està podrit

Davant dels darrers casos de corrupció (cas Millet i Pretòria), podem tenir la temptació de creure que tot està podrit a casa nostra, però no és així. Els ateneus hem de reivindicar la tasca que fem, des del voluntariat, amb dificultats diverses, especialment econòmiques, però des de l'honestedat, l'esforç i la col·laboració desinteressada dels membres de la junta i dels socis. No hem de defallir.

MATILDE MARCÉ, PRESIDENTA DE L'ATENEU DE CULTURA POPULAR DE L'HOSPITALET

Subvencions

Aquests dies, les entitats estem rebent del Departament de Governació la resolució de les subvencions atorgades pel concepte d'actuacions cíviques comunitàries i foment del voluntariat de l'any 2009. Com és habitual i normal, encara que ens donin una misèria, hem de presentar els justificants pel total de l'activitat, i abans del 30 de novembre. Però vull queixar-me. Al meu país (al de Governació no ho sé), l'any comença l'1 de gener i acaba el 31 de desembre. El 30 de novembre, per molt que ens esforcem, encara ens faltaran moltes factures. Donaré exemples de les dificultats que ens suposa fer aquestes justificacions. Què hem de fer si disposem de 2.000 euros i en demanem 1.000 més per fer una activitat de 3.000, però solament ens en donen 500? Les entitats petites no ens podem inventar 500 euros del no-res i hem de reduir el cost de l'activitat a 2.500. No obstant això, la justificació haurà de ser de 3.000. Què volen que fem: trampes i tripijocs? No se'n fan prou, ja?

En la meua modesta opinió, el sistema de subvencions està pensat amb els peus. Com, per desgràcia, la majoria de coses de l'Administració. I així va el país.

FÈLIX PUIG, SECRETARI DE L'ATENEU DE CULTURA POPULAR DE L'HOSPITALET

Els ateneus són de tothom

Una de les grans riqueses del nostre país és la vida associativa, però sobretot la diversitat dels models associatius. Cada ateneu té la seva idiosincràsia, la seva manera de fer, la seva personalitat, les seves prioritats, i això encara ens fa més únics. Les entitats aporten vida activa a la societat com a col·lectiu, però a la vegada enriqueixen les persones individualment. Aquesta dualitat és molt satisfactòria i sempre ha conviscut a les entitats, cosa que ningú no qüestiona.

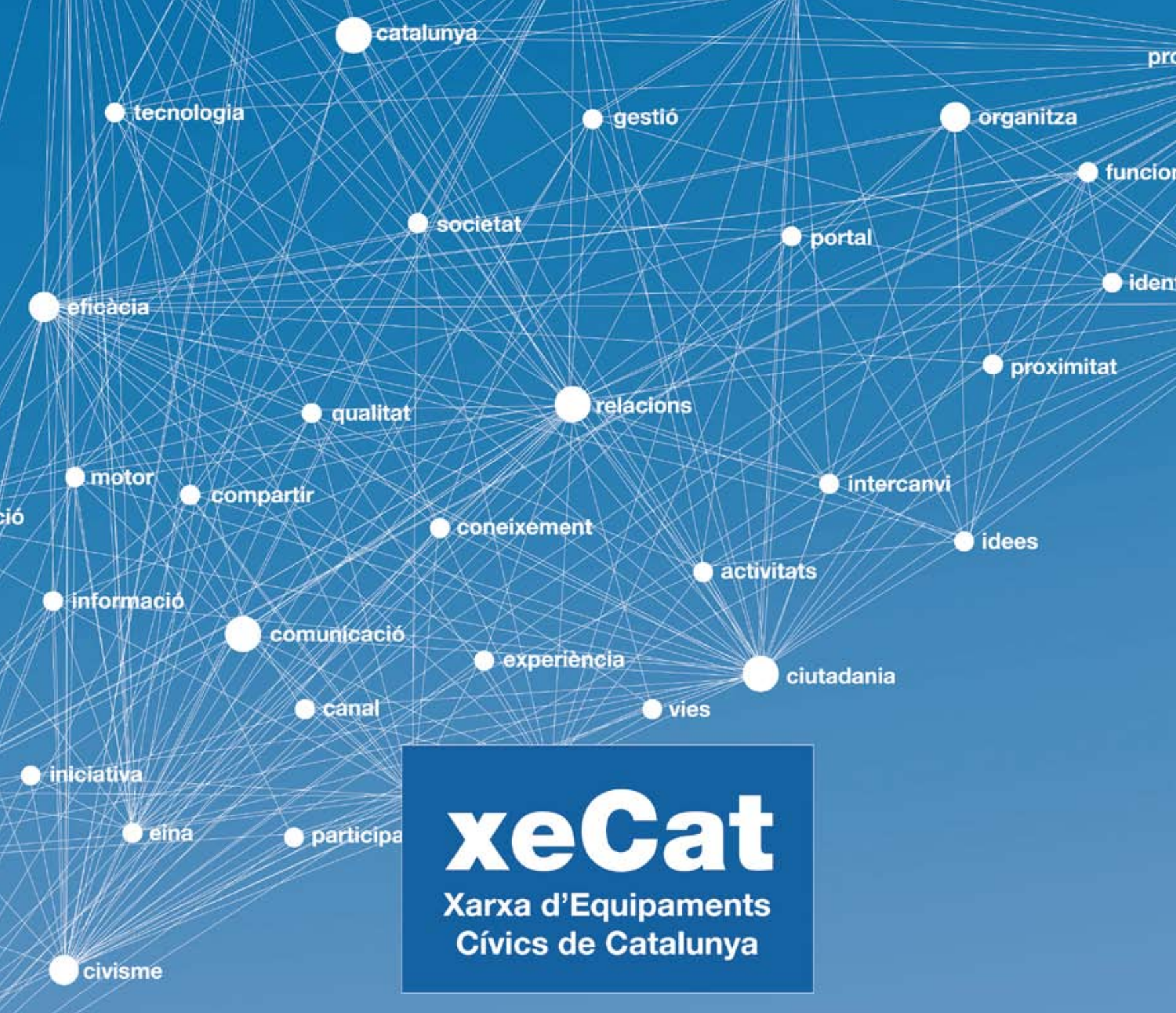
Des de fa un temps, a les nostres entitats cohabituen parelles de conceptes que poden semblar contraris, però que hauran de ser complementaris: som entitats privades amb voluntat pública. Això ens ha exigint obrir-nos a la població, a la societat en general. La gran majoria d'ateneus han fet aquest salt; els que no ho facin restaran en l'anonimat.

Qui dona vida a l'entitat és l'associat, el personal voluntari: aquest és l'estat natural de l'associacionisme. Malgrat tot, cada vegada més ens exigim uns resultats de professionals, i això fa que a les entitats ens dotem de personal professional i remunerat. Aquest potser no serà un model a seguir per tots, però sí que les aportacions dels associats hauran de canviar per poder seguir el ritme d'activitat i vida col·lectiva.

La revista que ara presentem també compleix aquesta dualitat: la revista vol ser un espai de referència per als responsables i els associats dels ateneus, i a la vegada es presenta a la societat civil en general perquè conegui amb profunditat què són i què representen els ateneus al nostre país. El debat és obert, i l'adaptació de les entitats a assolir nous reptes és un tren que ja no pot canviar de direcció. Els ateneus no s'aturen, caminen endavant.

ANNA PRUNEDA SERRA,
PRESIDENTA CÍRCOL CATÒLIC DE BADALONA I
SECRETÀRIA DE LA JUNTA DE LA FAC

xeCat

Xarxa d'Equipaments
Cívics de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Governació
i Administracions Públiques
Secretaria d'Acció Ciutadana

1/ TENIM FUTUR, ELS ATENEUS?

Al 5è Congrés d'Ateneus de Catalunya ens vam preguntar: **Tenim futur, els ateneus?** Aquesta mateixa pregunta la responen avui tres presidents de tres ateneus catalans.

PERE RIERA I MORÈ

President de l'Ateneu Arenyenc

Aquesta és una pregunta difícil. Des dels anys vuitanta que estic dins del moviment ateneístic i al llarg d'aquests temps he comprovat que els ateneus van perdent, a poc a poc, certa vàlua. Desconec exactament el perquè però crec que una de les raons pot ser la poca implicació de la gent jove, que no vol o no pot afegir els seus esforços, il·lusió i ganes de fer coses a favor de la nostra cultura. Tanta falta que ens fa!

Tots els que pertanyem al sector, sabem que per fer que la baldufa es mogui, es necessita un cordill a les mans i, per damunt de tot, la il·lusió i la feina que se'ns demana. Segurament, el nostre futur estaria garantit si hi hagués més implicació i més il·lusió. Tots sabem que l'esforç de tots fa que la màquina funcioni. Tinc prou esperances que d'aquí a poc, la pregunta no sigui si tenim futur o no. Tinc fe que entre tots, i com ha passat sempre, participarem de manera més activa i positiva en els esdeveniments que estan per venir. Compitem amb tots vosaltres per continuar!

MARIÀ JÚDEZ

President del Centre Fraternal de Palafrugell

Sí, hi ha futur pels ateneus i per al nostre Centre Fraternal de Palafrugell. Fa prop de dos anys que estem al capdavant d'aquest ateneu i estem aconseguint mantenir els 1.000 socis, en una entitat que sobrepassa els 120 anys. Aquesta història centenària és la base del centre, i el futur passa per la modernització de la gestió, dels serveis, de les explotacions dels espais... Com? Rejuvenint la massa social, i sobretot obrint les portes a nova gent, a tothom que desitgi fer-nos costat. Estem convençuts d'aconseguir noves activitats i usos per a totes les entitats que ho desitgin si ens obrim a grups de persones que vagin formant noves seccions.

JOAN MARIA MALLAFRÉ

President del Centre d'Amics de Reus

Cal que tinguem futur contra l'actual tendència, cada dia més estesa, de comunicar-nos per Internet, on anem perdent el caliu de les relacions cara a cara. Creiem que l'ateneu ha de tornar a ésser el lloc de reunió de la societat civil. Per una banda, haurem de canviar el *modus operandi* per captivar de nou els nostres socis. Per l'altra, haurem de lluitar contra la classe política que cada dia ens posa més pals a les rodes, ja sigui amb la creació de centres cívics –realment orientats a la captació de vots– o ja sigui amb els excessius controls burocràtics. Han de tenir clar que no som la fundació del Palau de la Música ni els gestors el Sr. Millet.

Fem teatre

Són molts els ateneus d'arreu de Catalunya que compten amb companyia pròpia i que disposen d'un escenari i d'un pati de butaques generós. Cada any s'hi representen centenars d'obres d'autors nacionals i internacionals. Aquí en teniu una petita mostra visual:

1. Associació Cultural i Recreativa de Fals (Fonollosa).
2. Societat La Principal (Vilafranca del Penedès).
3. Amics de les Arts.
4. Centre Parroquial de Sant Vicenç de Sarrià (Barcelona).
5. Ateneu Igualadí (Igualada).
6. Centre Catòlic de Gràcia (Barcelona).

Com hem d'afrontar el futur?

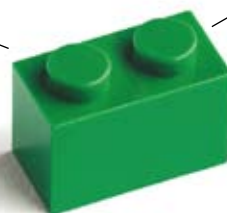
La celebració del 5è Congrés d'Ateneus de Catalunya no ha estat només commemorar els 25 anys de vida de la federació que agrupa 140 associacions amb més de 90 mil persones vinculades. Amb un ambiciós procés participatiu durant 13 mesos, el moviment ateneístic català ha prioritzat com afronta el futur.

La Federació d'Ateneus de Catalunya (FAC) ha celebrat, des de gener de 2008 fins a febrer de 2009, la cinquena edició del congrés de les entitats ateneístiques catalanes, coincidint amb el 25è aniversari de la creació de l'organisme que aplega 140 entitats, entre casals, ateneus o centres culturals i associatius. L'objectiu no va ser només analitzar i debatre la trajectòria i la situació actual del moviment ateneístic com a peça clau de l'anomenada societat civil catalana; la prioritat d'aquest debat organitzat des de la base era consensuar quins reptes afronta el món ateneístic en el segle XXI i fixar les estratègies per tal d'adaptar-se a una vida social, cultural i política que canvia acceleradament.

Obert el congrés, les mateixes associacions federades van proposar els continguts a debatre i la manera de fer-ho amb l'ajut d'experts de cadascuna de les temàtiques seleccionades. Els cinc àmbits temàtics foren l'organització i funció de la mateixa Federació, el paper de les entitats, els seus reptes, la situació patrimonial, jurídica i de finançament, i el paper de les persones associades. Aquests continguts van generar debats temàtics al llarg de la primavera de 2008, mentre que durant la tardor es van dur a terme debats locals en què les entitats analitzaren i esmenaren les conclusions dels debats per temes. Finalment, a la cloenda del febrer d'enguany van participar 150 persones, que van votar les conclusions de tot el procés.

Criteris professionals
per a la gestió

Finançament públic
i privat, i oferta de serveis

Plans estratègics
concretats en plans anuals

Mantenir
les assemblees
com a òrgan sobirà

Apostar per socis actius, sobretot pels joves

El més important dels ateneus és la gent, els socis, els voluntaris implicats. El debat sobre els associats partia d'això, però reconeixent que ja no cal implicar-se en una entitat per relacionar-se o fer activitats culturals i de lleure. Es constatà que la majoria de socis són passius, i entre els actius la majoria participa però pocs organitzen. Cal incorporar persones actives, amb noves idees: els joves, que han de ser prioritaris; obrir-se als nouvinguts i incorporar la perspectiva de gènere. També són accions necessàries evitar presidencialismes i modernitzar les assemblees i la comunicació.

PRIORITATS BÀSIQUES

Els debats temàtics van constatar la preocupació davant l'adaptació del món ateneístic als reptes que planteja la complexitat i la transformació de la societat catalana durant les últimes dècades. Aspectes com la millora organitzativa i la tendència a la professionalització de les entitats, la visualització de les seves activitats a través dels mitjans de comunicació, la integració activa de col·lectius socials com joves i nouvinguts, la relació i la col·laboració amb les administracions públiques, i l'optimització de recursos i finançament van ser temes prioritaris i transversals en els debats.

Moltes de les qüestions que afecten el moviment ateneístic en general van desenvolupar-se en el debat sobre el paper que ha de jugar la Federació d'Ateneus de Catalunya a partir d'ara. Es va constatar que s'ha de potenciar la FAC com a grup de referència i interlocutor amb les administracions, sigui en el marc de polítiques culturals de país o locals, a més de tenir la missió de coordinar-se amb altres organismes i federacions relacionats amb les múltiples activitats que es fan als ateneus.

Es va palesar que cal afavorir les vinculacions internes de les 140 entitats federades i fomentar noves incorporacions, així com liderar intercanvis d'experiències i trobades d'entitats, potenciant-ne la implantació i organització territorials, a més d'amplificar la visualització social de les activitats ateneístiques. La FAC ha de ser clau per donar

serveis a les entitats, a més de facilitar la comunicació i la formació internes, aspecte que es vol potenciar a través de convenis amb les universitats per acollir alumnes de pràctiques de gestió i promoció cultural o de gestió econòmica.

La funció de la Federació com a interlocutora per arribar a convenis sobre manteniment i millora del patrimoni de cada entitat davant de les administracions, sobretot les locals, i el seu paper per cercar finançament, tant públic com d'empreses i grups privats, també van generar consens, i es van incloure els reptes d'innovar en sistemes de gestió dels ateneus i de potenciar el treball en xarxa i l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC).

El món ateneístic ha debatut

Unes 150 persones van participar en la jornada de cloenda del Congrés, en què es van discutir i votar les conclusions del procés

ENTITATS COMPLEXES

El debat sobre el paper de les entitats ateneístiques va servir per aprofundir i concretar qüestions d'organització interna, com la professionalització de la gestió, les activitats de les diverses seccions dels centres i la motivació del voluntariat. La diagnosi de la situació actual aconsella l'elaboració de plans estratègics de cada entitat, amb plans anuals d'activitats i finançament, a més de la necessitat de professionalitzar part de la gestió dels ateneus. També caldria definir amb claredat les funcions dels òrgans directius o juntes (executiva, ideològica i representativa) i aclarir les responsabilitats dels seus membres. L'elaboració de reglaments de règim intern i de funcionament va ser una

proposta clara per millorar aquests aspectes, així com l'aprofitament de les TIC, tant en l'àmbit intern com per tenir més capacitat de presència social.

Així mateix, el debat va destacar el valor del paper sobirà de les assemblees en els ateneus com a mecanisme democràtic i de participació en les decisions. L'encaix de les diverses seccions que solen conuiu dins les entitats també és un repte, amb l'optimització dels recursos compartits, tant humans com econòmics, amb la creació de sinergies i espais de col·laboració. Va ser clara, però, la consigna que els ateneus no han de ser hotels d'entitats.

En relació amb les activitats ateneístiques, es va reconèixer el valor de les tradicio-

nals i històriques, però, alhora, que s'ha d'apostar per innovar i oferir alternatives per motivar i integrar més sectors socials, sobretot de joves, lluitant contra un cert allunyament per part de la ciutadania i una certa pèrdua de prestigi social.

FINANÇAMENT I PATRIMONI

L'àmbit temàtic que pot representar de forma més sintètica l'esperit del 5è Congrés d'Ateneus de Catalunya, fer balanç de la història del moviment ateneístic i proposar canvis per perdurar en el futur, va ser el que tractava sobre patrimoni, els aspectes legals i el finançament. El debat ha servit per constatar que la majoria de les entitats compten amb un patrimoni històric i arquitectònic magnífic (teatres, biblio-

els grans reptes provocats per les transformacions socials

El repte de tornar a dinamitzar la societat civil

Les entitats ateneístiques han estat reflex del dinamisme, i alhora factor dinamitzador, de la societat civil catalana. L'entorn social en transformació obliga a revisar contínuament els objectius de les entitats i les seves activitats en funció de les demandes de la ciutadania, ja sigui en zones urbanes o rurals. Malgrat la desmotivació general del teixit social i, alhora, dels canvis profunds cap al consumisme cultural i de lleure, el moviment ateneístic reivindica la filosofia original: treballar per la igualtat social i la defensa del territori. Per això cal més presència social, amb activitats, accions comunitàries i opinions, sobretot en els mitjans de comunicació.

Caldria contrarestar, tot i les dificultats, les demandes majoritàries d'oci i cultura definides pel mercat i els grans mitjans de comunicació, sobretot integrant col·lectius en certa manera menystinguts (nouvinguts, joves, dones), sense oblidar potenciar el treball intergeneracional al si dels ateneus, combinant l'experiència i les noves idees. I cal, també, una nova relació amb les administracions per no competir en el terreny cultural i de serveis, tot conformant ofertes conjuntes o complementàries.

Integrar joves i nouvinguts per renovar alternatives culturals

teques, cafès, escoles, instal·lacions esportives), amb grans possibilitats de projecció de futur. A això caldria afegir materials com llibres, documents inèdits, fotografies, vestuaris i decorats teatrals... d'un valor inqüestionable i encara desconegut, el que fa imprescindible ordenar, inventariar, registrar i catalogar aquests actius. Per a aquestes tasques es proposen acords amb centres universitaris.

Concretant la qüestió del patrimoni immobiliari, la voluntat majoritària és preservar els edificis, no vendre'ls. La catalogació es considera important, així com la qualificació urbanística com a equipament, per la qual cosa és imprescindible el suport i la

col·laboració de les administracions competents, tant en normativa com en ajuts econòmics. La concepció majoritària sobre l'adequació dels locals ateneístics és que tinguin funcions i usos polivalents, previstos en el marc del pla estratègic de cada entitat.

El finançament és clau per mantenir el món ateneístic, i el futur passa per compartir amb recursos públics (però limitats al 30% del pressupost com a màxim), amb fonts privades a través de projectes comuns, i mitjançant la prestació de serveis coherents amb la filosofia dels ateneus. Així, es podrien generar serveis culturals, lligats al patrimoni o el lloguer d'espais.

xeCat: la nova aposta dels ateneus

Aquesta entrevista s'ha realitzat al Casal Catòlic de Sant Andreu

El Departament de Governació i Administracions Públiques, a través de la Secretaria d'Acció Ciutadana, treballa des de fa més de dos anys en la creació de la Xarxa d'Equipaments Cívics de Catalunya (xeCat), un ens que vol ser aglutinador i coordinador dels més de 3.000 centres socials i cívics del país.

La base de partida de la xeCat, segons el secretari d'Acció Ciutadana, Josep Maria Civis, és que «un dels grans potencials que té Catalunya és el gran nombre d'entitats, per un costat, i l'alt nombre d'equipaments cívics que hi ha». Al llarg dels segles XIX i XX sorgeixen entitats ateneístiques amb diversos orígens (l'Església, el moviment obrer, la burgesia urbana...) que conformen diferents tipologies d'equipaments. Amb l'arribada de la democràcia, les iniciatives dels ajuntaments es van concretar amb casals i centres cívics, als quals s'han sumat la xarxa d'uns 200 equipaments de la Generalitat i altres equipaments socials de les caixes catalanes arreu del territori. «Ens trobem una amalgama de diferents tipologies d'equipaments, d'origen divers, i no hi ha hagut en tots aquests anys un element aglutinador, que coordini totes aquestes iniciatives», explica Civis, afegint que si es compta amb un denominador

«Es crearà un futur catàleg de serveis i recursos dels diversos equipaments, així com una gran plataforma tecnològica»

comú s'aconseguiria relançar i potenciar molt més la seva tasca conjunta. «Dins la nostra acció estratègica, considerem els ateneus una peça clau, per la seva història, per una llarga experiència de servei als seus veïns, i perquè han aguantat durant segle i mig la bandera del civisme i del treball comunitari», remarca el secretari d'Acció Ciutadana sobre la integració de la Federació d'Ateneus de Catalunya (FAC) en la xeCat.

Per a Civis, és bàsic que les entitats s'agrupin: «Sempre convido tothom que es federi, s'organitzi i es coordini. Una iniciativa local pot estar molt bé, però tindrà millors serveis i recursos si es federa. Si totes les federacions i agrupacions, la dels centres de les caixes, la xarxa de la Generalitat, els equipaments municipals, la dels ateneus... ens agrupem i aconseguim aquest comú denominador serem capaços d'oferir serveis que d'altra manera no serien viables».

PLATAFORMA A INTERNET

Com a exemples, Civis esmenta un futur catàleg de serveis i recursos dels diversos equipaments, així com la creació, que està gairebé enllestida, d'una gran plataforma tecnològica que «serà un portal d'Internet amb una vessant interna i una altra externa: un punt dins del món virtual on es pugui oferir un calendari d'activitats de tots els municipis de Catalunya». Aquest portal, com a intranet, serà per a les entitats un lloc de trobada, de debat, de coordinació, d'accés a subvencions especialitzades, d'assessorament legal... «A vegades no és tan important qui sigui el titular d'un equipament, sinó el servei que donem a la gent i el nivell de coordinació que podem assolir, perquè hem de ser capaços d'obrir vies de comunicació», afirma Civis.

Respecte a la competitivitat o la complementarietat entre centres públics i privats, el secretari d'Acció Ciutadana reconeix, i critica alhora, que han estat a vegades competidores: «Per això, en paral·lel a la xeCat, hem fet un mapa d'equipaments de Catalunya, en què també col·labora la FAC, que ens servirà per mirar si en algun barri, o ciutat, o comarca... hem d'invertir una mica més i on hi ha els mínims coberts».

Eines jurídiques per afrontar els reptes del voluntariat

«Catalunya també és, per sort, un dels països del món amb més voluntaris, per sobre de les 600.000 persones. En aquest terreny tenim dues normatives: una aprovada, que és el Pla nacional de l'associacionisme i el voluntariat, i una altra que s'està tramitant, la Llei de l'acció voluntària», comenta Josep Maria Civis, matisant que això demostra el compromís de l'Administració, però també del voluntariat, per afrontar el reptes d'aquesta acció social. «La Llei crea una agència específica per tenir més capacitat de maniobra, per tenir més recursos i per definir els drets i deures dels voluntaris. I tot això ho fem de bracet amb els màxims referents del voluntariat català, entre els quals es troba també la FAC», conclou Civis.

Ernest Benach: «Cal que els polítics confiïn en la societat civil»

El president del Parlament de Catalunya, Ernest Benach, és la segona autoritat institucional del país i una persona molt integrada en l'àmbit ateneístic per raons familiars. Valora la tradició i les tasques fetes per aquest teixit associatiu, que «ha enriquit notablement la qualitat democràtica del país» i, sobretot, destaca l'important paper que han de jugar les entitats d'aquest perfil en una regeneració de la vida democràtica que ha de venir també de la societat civil i no sols dels partits polítics.

Aquesta entrevista s'ha realitzat al Centre de Lectura de Reus

Des del punt de vista personal, com valora la tasca de les entitats ateneístiques en la vertebració de la societat civil catalana?

A Catalunya hi ha una tradició molt cívica i republicana, i no parlo de forma de govern, sinó d'implicació de la gent amb la cosa pública i amb l'entorn, que ha donat lloc a aquestes institucions i entitats que han enriquit d'una manera notable la qualitat democràtica del país. Penso que això és una de les esperances de cara al futur. Ara que es parla tant de regeneració democràtica, no vindrà només de la mà dels partits. La regeneració ha de venir també de la societat civil, i les entitats com els ateneus hi tenen un paper molt important.

Ja que parla de regeneració i del paper de la societat civil, es podria recuperar en certa manera el paper històric de generadors d'opinió pública que han tingut els ateneus?

Estem davant d'un imparable procés de regeneració democràtica, que es farà amb els partits o sense ells. Crec que els partits i les institucions no es poden permetre no participar-hi. Això significarà que entrarem en un procés de canvis, de noves maneres i fórmules.

La política, per desgràcia, no ha evolucionat, hi ha moltes litúrgies polítiques que són més pròpies del segle XIX que del XXI. Hi ha una reflexió molt elemental: el sistema polític actual respon a un moment en què la majoria de la població no sabia ni llegir ni escriure i no tenia accés a la informació. Ara, quan la gent fins i tot programa i quan hi ha més informació que mai, les formes de fer política també s'han d'adaptar, i aquest és un repte de futur immediat. Si els partits no saben fer-ho, ho farà la societat. El que proposo és que els partits siguin valents, que reformin el sistema i que ho facin de bracet amb la societat civil. Estem davant d'una paret amb una porta que està tancada, i la clau, evidentment, la tenim els polítics. Hem d'obrir la porta de bat a bat. Però la ciutadania hi ha d'entrar, és un procés en què tothom hi ha de jugar i tenir el seu paper sense condicions prèvies.

Com es veu des de les institucions la necessitat o no de regular el món dels ateneus? Si es fes una normativa s'hauria d'anar molt en compte per no afectar-ne la dinàmica pròpia...

La societat en què vivim ens obliga cada vegada més a normativitzar les coses. És veritat que la responsabili-

«La regeneració ha de venir també de la societat civil, i entitats com els ateneus hi tenen un paper molt important»

Vinculat al món ateneístic per tradició familiar

Per tradició familiar i per implicació personal, el món ateneístic no és aliè a Ernest Benach, que ha format part de la junta del Centre de Lectura de Reus: «El meu avi en va ser soci molt actiu, l'avi de la meua dona va aprendre a llegir aquí, els meus pares n'han estat socis, els meus fills hi han après música...». Per a ell, l'entitat «és un referent en la cultura de Reus».

tat en moltes activitats és cada vegada més gran. Però la hiperprotecció provoca que es vagin deixant certs valors com la responsabilitat, el compromís, l'esperit crític. Sobretot cal que els polítics confiïn en la societat, perquè Catalunya ha funcionat quan s'ha trobat l'equilibri just entre institucions públiques i societat. En el segle XXI, en la societat de la informació, la mateixa evolució de les comunitats, siguin local, nacionals... fa que tinguin un altre paper, i les administracions han de ser generoses.

En aquesta societat tecnològica, de la informació, caldria potser recuperar l'esperit de col·laboració, fins i tot de *vampirització* en el bon sentit del terme, entre societat civil i partits de l'època de la transició?

Hem de canviar la mentalitat. Els partits polítics tenen un objectiu que és guanyar eleccions, no pot ser d'una altra manera, però ha arribat un punt en què per guanyar tot s'hi val. Fins i tot amb la *vampirització* de la societat ha estat pitjor el remei que la malaltia. I això són pràctiques que s'han de desterrar de la política. A mi m'agradaria sentir algun polític important dient: «La proposta que fa el meu adversari em sembla molt bé»; i que es deixi de dir «i tu, més». Siguem capaços de trobar els elements de futur, de construcció en positiu, de connexió amb els ciutadans, que són per als qui treballem, no ho oblidem mai.

Hi ha dues qüestions important per al món ateneístic: la llei del mecenatge i la seva incidència en el finançament de les entitats, i la participació del teixit associatiu més local i modest en la creació de lleis en el camp cultural, dels espectacles... Potser els ateneus podrien haver participat més en aquestes normatives?

Quan es treballa una llei al Parlament de Catalunya hi ha la possibilitat de comparèixer davant la ponència i que qualsevol organisme hi exposi la seva opinió. Una de les causes de la crisi de la societat civil ha estat la dependència excessiva dels recursos públics. Això se solucionaria si s'aprovés la llei del mecenatge, una de les mancances actuals. Hi ha excepcions molt lloables, que han sabut trobar recursos amb prestació de serveis, amb convenis, i que han sabut mantenir un nivell i una independència

«El que proposo és que els partits siguin valents, que reformin el sistema i que ho facin de bracet amb la societat civil»

ITALO RONDINELLA

«Les administracions hem de ser generoses, facilitar el finançament de la societat civil, que l'empresa pugui patrocinar»

més que notables. Les administracions hem de ser generoses de nou, facilitar el finançament de la societat civil, que el món empresarial pugui patrocinar determinades activitats i associacions de forma fàcil, i que ofereixi avantatges econòmics i d'implicació amb la societat.

Parlant de les administracions, a l'àmbit local els ajuntaments són les que tenen menys recursos i reben directament les demandes de les entitats. De quina manera es podria potenciar col·laboracions entre teixit associatiu i administració local sense que semblin polítiques de clientelisme o fidelització política?

Les administracions a Catalunya estan mal finançades per definició, tant les locals com la Generalitat, tot i l'acord de finançament que ho millora substan-

cialment. Però encara hi ha problemes greus, i els ajuntaments han de suplir mancances que haurien d'assumir altres administracions. I quin és el drama? Allò que ho pateix primer, en àmbit local, nacional o estatal... sempre és la cultura, sempre! I aquest és un greu error en el segle XXI, justament perquè la cultura no té només un valor de cohesió i un valor social sinó perquè, a més, té un valor econòmic que sovint oblidem. Aquí hauríem de fer un canvi de mentalitat i entendre que els ajuntaments han d'incorporar aquests elements més qualitius, d'un valor diferent i imprescindible en la societat que ve. Crec que els ajuntaments han de prendre consciència d'això i hi ha d'haver una sensibilitat comuna en tota la gent que es dedica a la política municipal. I aquesta és una reflexió des del món polític però també des de la societat civil.

URNES PER LA INDEPENDÈNCIA A ARENYS DE MUNT

El primer i polèmic referèndum per a la independència el va acollir una entitat gairebé centenària, l'espai social d'Arenys de Munt. Referent local d'actes civicosocials, culturals, humanístics, assistencials, esportius i recreatius, el Centre Moral va participar, no sense debat intern, en una jornada cívica.

El vestíbul del Centre Moral d'Arenys de Munt va acollir, el passat 13 de setembre, les urnes de la consulta per la independència de Catalunya preparat pel Moviment Arenyenc per l'Autodeterminació (MAPA) i que havia rebut el suport majoritari de l'Ajuntament de la localitat. El Centre Moral no havia participat en la convocatòria, però la prohibició de l'Audiència de Barcelona de la seva celebració en dependències municipals i la resposta de l'alcalde arenyenc que la consulta es faria en un local privat van fer que la comissió organitzadora demanés a l'entitat l'ús del seu local.

Malgrat que nombrosos socis del Centre van manifestar neguits i dubtes sobre la conveniència de la col·laboració, sobretot per la convocatòria paral·lela de la manifestació de la Falange al municipi, la junta directiva de l'entitat va decidir per majoria, i després del debat corresponent, llogar al MAPA el vestíbul del Centre per dur a terme la consulta. «A través d'un contracte, la comissió organitzadora es comprometia a assegurar la integritat del local i de les persones que en fessin ús», ha explicat la presidenta de l'entitat, Montserrat Fontbona. A més, continua Fontbona, «alguns membres de la Junta van participar en l'organització de la consulta i l'entitat va cedir material i infraestructura».

El Centre Moral d'Arenys de Munt, entitat creada el gener de 1913 amb l'aproximació de la Parròquia de Sant Martí i integrada en la Federació d'Ateneus de Catalunya, ha mantingut la seva independència respecte a qualsevol força política, fins al punt que la seva revista, *El Batec*, es fa ressò de les opinions de tots els grups municipals. En aquest sentit, diu la seva presidenta, «negar-se a permetre que se celebrés el referèndum popular al local de l'entitat seria posicionar-se clarament a favor dels contraris a la consulta». Finalment, els socis han valorat positivament aquesta iniciativa democràtica.

Un dels milers de participants dipositant a les urnes el seu pronunciament sobre la consulta per la independència

Aspecte del vestíbul d'entrada al Centre Moral moments abans del començament de la consulta

La multitud congregada davant del Centre Moral d'Arenys de Munt durant la jornada del referèndum

L'expectació despertada per la primera consulta va tenir un ressò notable a tots els mitjans de comunicació

DES DE SANT CUGAT S'IMPULSEN TRES ATENEUS POPULARS A COLÒMBIA

El model d'ateneu com a centre social i de recursos culturals i formatius s'està exportant a Colòmbia. Tres ateneus conformen un projecte de cooperació internacional que té com a objectiu crear xarxa ciutadana i invertir en formació cultural.

Des de fa dos anys, l'Ateneu Santcugatenc, centre cívic de Sant Cugat del Vallès, desenvolupa un ambiciós projecte que consisteix a posar en marxa tres ateneus creats per i per a la comunitat. Aquesta iniciativa s'emmarca en les accions de cooperació i solidaritat internacional que l'entitat desenvolupa des de 2007, assumides en els seus estatuts el març de 2008.

Els tres ateneus es localitzen a Santa Marta, Aracataca i Atànquez, i es denominen Ateneu Santa Marta, Ateneu Macondo i Ateneu Kankuamo, respectivament; totes tres poblacions estan situades entre la Sierra Nevada de Santa Marta i el Carib colombià. Aquesta «aventura colombiana», com la denomina la mateixa entitat promotora, és possible gràcies a quatre fonts de recursos: la ciutadania de Sant Cugat, el mateix Ateneu, l'Ajuntament de la ciutat i l'organisme estatal Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID).

El Consistori aporta 26 mil euros, en dos anys, per al projecte de l'Ateneu Macondo i l'AECID subvenciona amb 30 mil euros el projecte de l'Ateneu Santa Marta; però el pressupost anual per als tres centres és de 90 mil euros. L'Ateneu Santcugatenc hi dedica recursos personals i logístics, mentre la ciutadania hi pot col·laborar tant amb diners com amb llibres i material informàtic. Com a exemple, l'últim enviament realitzat va ser de 9 mil llibres i 80 ordinadors. A més, s'estan creant les pàgines web dels centres, que tindran el domini .cat.

Segons el president de l'entitat, Ramon Pros, «l'objectiu del projecte és crear xarxa», a més d'exportar el model d'ateneu: treball amb les comunitats, portes obertes a la gent i convenis amb alcaldies i governacions de la zona. En aquest sentit, s'ha creat la fundació Ateneus de Colòmbia, en el marc de la legislació d'aquell país, per gestionar els equipaments, un fet que, segons el president de l'Ateneu, «facilita la implicació de qualsevol entitat en el projecte».

Edifici de l'Ateneu Kankuamo, ubicat a la població d'Atànquez i tercer centre social del projecte

Façana de l'edifici que acull l'Ateneu Santa Marta, a la població del mateix nom, que ha estat el primer a obrir-se

Un moment de la jornada de portes obertes amb què es va inaugurar l'Ateneu Santa Marta l'agost de 2009

Activitat musical popular celebrada a l'Ateneu Macondo, a la població d'Aracataca

XARXANET.ORG, UNA EINA PER A LES ENTITATS I EL VOLUNTARIAT

El projecte Xarxanet.org inaugura una nova etapa, després de sis anys, amb una innovadora plataforma tecnològica, un nou disseny i la incorporació d'eines 2.0 amb les quals vol incrementar la participació tant de noves entitats col·laboradores com de la resta d'usuaris.

La possibilitat de participar activament és un dels grans canvis que hi trobarà l'usuari. Totes aquelles entitats que ho vulguin poden registrar-se com a col·laboradores, introduir notícies i publicar esdeveniments a l'agenda.

El portal és promogut per més de 10 entitats de referència en els àmbits de l'associacionisme i el voluntariat català. S'ha consolidat com una de les plataformes virtuals de suport i informació d'actualitat de l'associacionisme i el voluntariat català. A més, aposta per les xarxes socials: ha estès l'activitat a comunitats com el Facebook, Twitter, Flickr i ha inaugurat un canal de televisió a Youtube.

La FAC i la Secretaria d'Acció Ciutadana del Departament de Governació i Administracions Públiques van signar un conveni triennal durant el 2009 per al programa de promoció de l'acció del voluntariat pel qual s'assumia la gestió de l'àmbit de comunitari del portal Xarxanet.org.

17 VISITES A ENTITATS

Una de les directrius marcades pel Projecte 2009 de la FAC era continuar fent visites a les entitats federades. Enguany, disset ateneus, casals, fomentos i altres han rebut tant el president de la Federació, Pere-Joan Pujol, com algun altre membre de la Junta, amb l'objectiu de enfortir la xarxa viva que constitueixen els ateneus i aprofundir en el coneixement de les seves mancances i realitats que viuen les entitats de base que en formen part.

CIVISME EN XARXA

La Secretaria d'Acció Ciutadana del Departament de Governació i Administracions Públiques de la Generalitat i la FAC van presentar, el passat 25 de novembre, la nova Xarxa d'Equipaments Cívics de Catalunya (xeCat) a bona part de les entitats d'àmbit comunitari de Catalunya, a l'Orfeó Martinenc a Barcelona. L'acte va ser presidit pel conseller de Governació, Jordi Ausàs, i la presentació va anar a càrrec de Josep Maria Civis, secretari d'Acció Ciutadana.

El xeCat vol ser l'eina tecnològica, el motor i el canal de comunicació que situï les entitats cíviques de Catalunya al segle XXI. Fonamentalment, s'estructura a partir d'un portal web que afavorirà l'intercanvi d'informació pràctica, d'experiències i recursos. La nova plataforma connectarà directament els equipaments amb els ciutadans i permetrà fer una àmplia base de dades d'equipaments i activitats.

El portal xeCat pretén ser una eina de gestió i coordinació dels equipaments adherits per tal d'optimitzar recursos i millorar els serveis. Totes les entitats federades que vulguin adherir-s'hi han de formalitzar la seva relació mitjançant un conveni administratiu que tramitarà la FAC. En formaran part tant equipaments d'iniciativa pública (casals de gent gran, centres cívics, etc.), com social (ateneus, casinos, etc.) i privada (esplais de la gent gran de fundacions).

VUIT ADHESIONS DURANT EL 2009

Enguany, la FAC ha arribat a la xifra de 147 associacions adherides. Vuit noves associacions d'una llarga trajectòria cultural, social o esportiva que, repartides al llarg del territori català, suposen més de 90.000 persones associades a les diferents entitats federades. La seva incorporació situa la FAC com una de les entitats de 2n nivell de l'àmbit sociocultural català amb més massa social.

Les entitats han estat: el Centre Sant

- **EL CSPA**, el Centre Sant Pere Apòstol de Barcelona, fundat el 1892.
- **El Centre Vilassarenc** de Vilassar de Dalt, a la comarca del Maresme, fundat el 1890.
- **Societat Cultural i Recreativa l'Obrera de Móra d'Ebre**. Un històric centre cultural creat el 1903.
- **El Centre Cultural de Sant Vicenc de Sarrià** de Barcelona, fundat el 1898,
- **L'Avenç** Centre Cultural d'Esplugues de Llobregat, creat el 1906.
- **Ateneu Hortenc** de Barcelona, fundat el 1864.
- **L'Espiga de les Corts**, entitat històrica de les Corts, fundada el 1924.
- **Geieo**, un dels clubs capdavanters de Catalunya, fundat l'any 1919.

Pere Apòstol de Barcelona (CSPA); el Centre Vilassarenc; la Societat Cultural i Recreativa L'Obrera de Móra d'Ebre; el Centre Cultural de Sant Vicenç de Sarrià, de Barcelona; L'Avenç, Centre Cultural d'Esplugues de Llobregat; l'Ateneu Hortenc de Barcelona; L'Espiga de les Corts, de Barcelona, i el GEIEG.

PREMIS ATENEUS

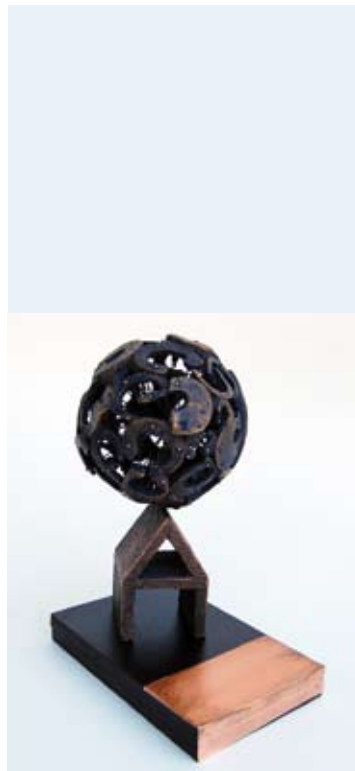
La Federació d'Ateneus de Catalunya celebra enguany la XX edició dels Premis Ateneus al Palau Reial de Pedralbes, a Barcelona. Aquests premis (amb una dotació total de 9.000 euros) volen ser un reconeixement a la creativitat, l'originalitat, la qualitat i l'esforç que fan les diferents associacions culturals, les persones i els mitjans de comunicació del país per promoure la cultura i l'associacionisme cultural. Aquest 2009 s'han rebut un total de 51 propostes provinents d'entitats de tot el territori de les quals han estat seleccionats els 10 projectes que desputaven a cada modalitat.

CONCURS JOVE PROPOSTA

La Federació d'Ateneus, amb el suport de la Secretaria de Joventut de Catalunya ha convocat per segon any consecutiu, el concurs «Jove Proposa! Fes teu l'Ateneu» per tal de fomentar la realització d'activitats organitzades per grups de joves en entitats federades a la FAC. L'entrega d'aquest premi, amb un dotació de 2.000 euros, s'emmarca dins de l'acte de lliurament dels Premis Ateneus, el 16 de desembre de 2009.

L'ENS DE COMUNICACIÓ ASSOCIATIVA

Aquesta iniciativa sorgí del procés engegat entre el 2003-2005 anomenat «Debats al territori», una de les conclusions del qual va ser la creació d'una agència de comunicació del moviment associatiu cultural català, conscients de la necessitat de normalitzar i d'activar aquestes relacions, de crear espais co-

mun de relació i de col·laboració.

L'ENS té tres objectius bàsics: donar més visibilitat en els mitjans de comunicació a les federacions membres; generar espais de debat, de reflexió i d'intercanvi d'experiències dins del món associatiu cultural català, en aquest sentit durant el 2008 s'organitzà el I Congrés de l'Associacionisme Cultural Català; i construir un espai de relació amb les institucions públiques i privades per tal de fer possible que el món associatiu cultural català tingui cada vegada més consideració i incidència en la societat catalana.

En aquest temps, l'ENS ha aconseguit representació dins al Consell Assessor de Continguts i de Programació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i ha signat convenis de col·laboració amb el Consell d'Associacions de Barcelona, l'Obra Cultural de l'Alguer, la Fundació Congrés de Cultura Catalana, la Xarxa Audiovisual Local, el Projecte Heptàgon, l'Associació Catalana de Premsa Gratuïta.

L'OBSERVATORI CATALÀ DE CIVISME

L'Observatori Català de Civisme va ser creat pel Govern català el 18 de desembre de 2007 i està adscrit a la Secretaria d'Acció Ciutadana del Departament de Governació. La missió de l'Observatori és contribuir en el foment del civisme i el seu respecte mitjançant la diagnosi, la proposta, l'estudi i la sensibilització de la societat catalana.

L'objectiu d'aquest òrgan assessor i consultiu de la Generalitat en matèria de civisme a Catalunya és millorar la qualitat de vida i el benestar de les persones i un element imprescindible per assolir-ho és el civisme: comportament fonamentat tant en el compliment de les pautes establertes en la relació entre les persones com en el profund respecte per la llibertat individual i col·lectiva.

L'Observatori, que presideix Jordi Ausàs, conseller de Governació està format per 42 membres entre els quals

estan representats diversos organismes i entitats. La Federació d'Ateneus de Catalunya és una d'aquestes entitats formant part de la junta rectora de l'observatori.

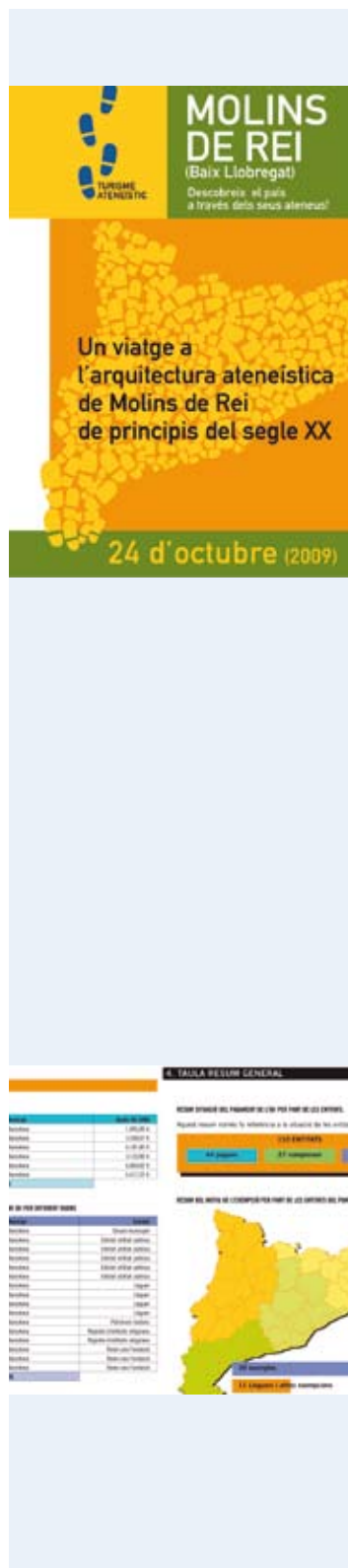
JORNADES DE DIÀLEG INTERCULTURAL

La 2a edició de les Jornades de Diàleg Intercultural que organitza la Federació d'Ateneus de Catalunya es va celebrar el passat 17 d'octubre. Amb aquest esdeveniment, la FAC vol generar una dinàmica d'intercanvi i d'aprenentatge compartit entre entitats federades i entitats culturals d'origen immigrant.

Per segon any consecutiu s'ha aconseguit crear un espai ideal, proper i càlid, de trobada on unes 30 persones de dotze associacions (vuit no federades) s'han conegut personalment i han pogut explicar els seus projectes i activitats amb una valoració final molt positiva i amb la voluntat de mantenir els nous contactes.

Durant els tallers de dinamització i els debats van aflorar els punts de trobada i diferències a través de les necessitats expressades d'una i altra banda. Demandes comunes a totes era la necessitat de conèixer què vol la societat i com aconseguir més participació, més compromís i joves voluntaris amb noves i innovadores idees. Les entitats es van oferir mútuament allò que millor sabien fer, la seva experiència de gestió, però sobretot molt bona voluntat per trobar punts de contacte i col·laboració.

Per part de l'administració es va rebre el suport i la participació de Saoka Kingolo i Esther Vichares, en representació de la Secretaria d'Immigració, i representacions de l'Ajuntament de Lleida i l'Agència Catalana de la Joventut. Amb una reiterada oferta de millora de la interlocució amb la societat civil, de les eines de participació, els recursos en els petits municipis i el nombre de projectes interculturals.

TURISME ATENEÍSTIC

Aquesta tardor la Federació d'Ateneus ha engegat un projecte anomenat Turisme Ateneístic i pretén crear un programa cultural que reforci les entitats federades existents a Catalunya. La FAC vol que cada ateneu sigui un centre d'interpretació del territori i de relació amb altres entitats donant a conèixer el seu entorn i la seva realitat aportant-hi experiències i mecanismes de relació, alhora que s'impulsi la recuperació del patrimoni associatiu, a partir de les persones, dels fons documentals o artístics que existeixen en molts d'aquests centres culturals de llarga trajectòria. Aquest 2009 s'han fet dues sortides, a Molins de Rei i a Cadaqués, vertebrades a través d'exemples de l'arquitectura modernista de principis del xx i un viatge per la pintura de l'avantguarda de l'Alt Empordà.

L'IBI DE LES ENTITATS FEDERADES

La FAC publica el primer estudi sobre la repercussió de l'Impost de Béns Immobles a les entitats federades. Aquest estudi, publicat el mes de juliol, mostra la situació de més de 128 ateneus federats arreu del territori, en relació amb l'obligació de pagar l'IBI.

L'estudi evidencia 39 de les 111 entitats enquestades amb patrimoni propi, ja n'estan exemptes del pagament, ja que la seva situació correspon a algun dels supòsits que fixa la llei, i que 27 de les entitats han aconseguit la compensació total o parcial de pagament.

Per la FAC, aquesta darrera dada és la realment important, ja que dibuixa amb claredat per als 45 ateneus que no tenen cap tipus d'exempció ni acord amb l'ajuntament, que tant al municipis de menys de 5.000 habitants com als de més de 50.000, hi ha exemples de consistoris i ateneus que han assolit acords i que amb voluntat per totes dues parts, es pot aconseguir una compensació d'aquest import.

Voluntariat

***“No sabríem
dir qui ajuda
més a qui”***

Prop de 3.000 empleats i jubilats de “la Caixa” participen en el nostre programa de voluntariat i ajuden a desenvolupar iniciatives de caràcter social, mediambiental i educatiu.

Si vol fomentar accions socials entre els seus empleats, demani la *Guia per promoure el voluntariat des de l'empresa* a la seva oficina de “la Caixa” o informi-se'n a www.laCaixa.es/ObraSocial.

Amb la col·laboració de tothom, estem construint una societat més solidària.

Obra Social
Fundació “la Caixa”

JORDI LLAVINA, escriptor i crític literari

“L’ateneu és un lloc de trobada, de fertilització social”

Jordi Llavina i Murgades és escriptor, poeta, crític literari i presentador de ràdio i televisió. Als seus 41 anys, aquest penedesenc nascut a Gelida acumula una obra variada entre novel·la, narrativa breu i poesia, i quatre premis literaris, entre ells el Josep Pla de 2001. Valora molt el món ateneístic i n’és còmplice declarat.

Quines vinculacions personals té amb el món ateneístic, ja sigui com a soci o usuari d’alguna entitat concreta, o bé en relació amb la tasca professional com a escriptor?

Sóc soci del Casal de Vilafranca. Els meus fills es beneficien de les moltes activitats anuals que programa. Jo mateix participo en el club de lectura del Casal vilafranquí.

Quina valoració fa del paper que han tingut els ateneus i les entitats culturals i associatives, algunes amb 150 anys d’història, dins de la societat civil a Catalunya al llarg del segle XX?

Absolutament positiu. De molt jove, sent estudiant de BUP, solia anar a dinar al restaurant de l’Ateneu de Sant Sadurn d’Anoia. Dinava mentre sentia l’entreo-

car de les boles de billar o la fregadissa de les cartes. En aquella època es fumava sense restriccions. Quan anava per les postres, començaven a arribar homes d’una certa edat que feien la tertúlia. I més tard, a mitja tarda, dones que realitzaven les seves activitats. L’ateneu és un lloc de trobada, de fertilització social (si se’m permet l’expressió).

Es podrien definir les entitats ateneístiques com a canals catalitzadors de l’activisme cultural i social, però sovint també polític, d’una nació sense Estat?

Segurament que sí. El moviment ateneístic ha tingut una projecció eminentment política, de caire esquerranós i progressista. Un Estat pot posar tanques a la lliure i natural expansió d’una nació històrica. El que no pot fer és barrar el pas als ciutadans, que han trobat fòrums populars com aquests. La paraula *casal* és, en aquest sentit, prou explícita i definitiva.

Quines serien, al seu parer, les característiques més definitòries del món ateneístic actualment, amb orígens tan diversos entre les entitats: ateneus obrers, grups culturals, associacions cristianes...?

La vertebració de l’esperit d’una col·lectivitat. La plasmació d’una expressió plural. Una certa realització moral de les classes populars.

Moltes entitats ateneístiques s’han originat com a centres de lectura i formatius. Com a professional de la literatura,

quina valoració fa de la funció com a autèntiques biblioteques públiques, sobretot quan no n’hi havia?

És una tasca, en efecte, de dinamització de la lectura i del sentiment crític del tot encomiable. He visitat molts clubs de lectura, aquests darrers anys. I una majoria es feien en ateneus populars. Ho aplaudeixo, no cal dir-ho.

Com creu que poden conviure els serveis públics d’àmbit cultural i associatiu amb els serveis altruistes que presten ateneus, casals...? Podrien ser complementaris, o que alguns serveis públics els gestionin aquestes entitats?

Al meu entendre haurien de ser complementaris perquè una cosa és la iniciativa privada, sovint encaminada a l’activitat lucrativa, i una altra, la iniciativa pública. Dins aquesta última, les dues línies esmentades haurien no únicament de conviure, sinó que, com es diu, s’haurien de retroalimentar.

Quines perspectives creu que té el món ateneístic català en plena societat digital? Quins reptes de futur considera prioritaris per al desenvolupament de les entitats ateneístiques en el segle XXI?

L’era tecnològica no li ho posa gens fàcil, al món ateneístic. Però la contribució històrica és tan gran i tan valuosa, i el sentit que encara tenen els ateneus tan insubstituïble, que el repte consisteix, justament, a fer perviure aquestes entitats i dotar-les de ple sentit al segle XXI.